bilimger.kz
Республикалық білім және ғылым порталы
https://bilimger.kz
ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі тіркелген — Куәлік нөмірі: ***KZ45VPY00102718***
2017

БӨЛІМ: БАЯНДАМАЛАР

Топтық жұмыс арқылы оқушыларды шығармашылыққа бейімдеу

ЖАРИЯЛАНДЫ	СІЛТЕМЕ
29.09.2017	https://bilimger.kz/17239/

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Қарынтаева Гүлзира Ақтөреқызы

Ұлы ағылшын ағартушысы Уильям Уарт:«Жай мұғалім хабарлайды, жақсы мұғалім түсіндіреді, керемет мұғалім көрсетеді, ұлы мұғалім шабыттандырады» деген екен. Қазіргі заманда оқушылардың білім алуына, одан әрі алған білімін жетілдіру үшін алдымен оның сабаққа деген қызығушылығынарттыруымызқажет.Ал топтық жұмыс осы проблеманы шешуде оң ықпал етеді.

«ОҚУШЫЛАРДЫ ТОПТЫҚ ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚҚА БАУЛУ»
Қазіргі таңда білім берудің негізгі талаптарының бірі білімді үздіксіз жетілдіру және оқыту үрдісін интенсивтендіру болып табылады. Мұның нәтижесі білімдерді терең және жоғары мәдениетті, ғылым мен техниканың жаңа жетістіктерін игерген азаматтарды тәрбиелеумен тығыз байланысты. Мектеп тек белгілі бір білім қорына ие азаматты тәрбиелеп қана қоймай, еңбек сүйгіш, білім негіздерін терең меңгерген зиятты азаматты тәрбиелеп шығаруы тиіс деп ойлаймын. Мұның барлығы білім беру мен тәрбиелеудің сапасын көтеруді, әрбір пәнді оқытудың ғылыми деңгейін жоғарылатуды талап етеді. Осы деңгейлерді жоғарылатудың бір түрі ретінде мектеп тәжірибесіндегі топтық, ұжымдық оқыту түрлеріне кеңінен тоқталмақпын. Көптеген әдіскерлердің еңбектерінде оқу сабақтарын ұйымдастыруды жетілдірудің қажеттігі айтылған. Әрине, мектеп оқушыларының білімдерін бір жүйеге түсіруде оқу сабақтарының әр түрлі түр-пішіндерін ұйымдастыру аса қажет. Оқу сабақтары түр-пішіндерінің әртүрлілігінің қажеттілігі білім беру мен тәрбиелеу міндеттерінің сан алуандығымен сипатталады: -оқушылардың ғылым негізі білімдерін жүйелі баяндауға және өз бетімен білім алуға, оларды тәжірибеде қолдана білуге дағдыландыру; -оқушыларда дүниетанымдық көзқарас қалыптастыру; -өз білімдерін жалпылауға және жүйелеуге дағдыландыру. Білім беру және тәрбиелеу міндеттерінің бұл түрлерін тек бір сабақтың көлемінде шешу мүмкін

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық құқықтар қорғалған.

емес. Әдіскерлердің еңбектеріне сүйене отырып оқу сабақтарын ұйымдастырудың түр-пішіндерінің екі түрін бөліп қарастыруға болады: -жалпы түр-пішін; -нақты түр-пішін. Оқу сабақтарын ұйымдастырудың жалпы түр-пішінінің бір-бірінен айырмашылығы мұғалімнің оқушыларға орындауға беретін тапсырмаларына байланысты анықталады: 1) сыныптың барлық оқушыларына; 2) жеке топ оқушыларына; 3) әрбір оқушыға беріледі. Оқу сабақтарын ұйымдастырудың нақты түр-пішіндерінің бір-бірінен айырмашылығы оқушылардың алатын білім көздеріне байланысты анықталады. Мысалы, сабақта негізгі білім көзі мұғалімнің сөзі мен оқулық болса, қазір оқушының жеке ойы мен көзқарасы құнды болып отыр. Топтық жұмыстарды ұйымдастыруда ұжымдық танымдық іс-әрекеттердің әртүрлі формаларын мен түрлері жүйесінде топтық жұмыс және оның әртүрлілігі маңызды орын алады. Топтық жұмыс өзінің барлық белгілері көрініс табатын оқу ынтымақтастығының идеалды моделі болып табылады. Топтық жұмыстардың пайдасы мен оның тиімділігі бойынша зерттеулерді әртүрлі бағытта жүргізуге болады. Психологтар тұлғаның жетілуі үшін топтық жұмыстар қолайлы жағдай туғызатынын ашып көрсетеді. Педагогтар оқытуда топтық жұмыстардың атқаратын рөлін қарастырады. Олардың ойынша, топтық жұмыс оқыту процесін байыта түседі, оқу жұмыстарын нығайтып, сыныпта жылулық атмосферасы сезіледі.Топтарға арналған негіз қалаушы ережелерді құру: Негіз қалаушы ережелер топтардағы жұмыс жағдайында өте пайдалы болуы мүмкін. Топтың табысты жұмысы шындыққа негізделеді. «Тіл – оқытуда және оқып – білуде негізгі рөл атқарады». Себебі, негізінде білім алу диалог арқылы беріледі де, оқушылардың сыныптық жұмыстағы өзара байланыс пен келіспеушілікті қабылдау деңгейін білдіретін қызметтің диалогпен қалайша жанасатынына байланысты болады. Мен өз сабақтарымда суреттерді қолдану арқылы диалогтық тәсілдерді қолдану барысында зияткерлік дамуына әсер етеді. Бала диалог құра отырып дамиды және мұғалімімен,сыныптас достарымен қарым – қатынас орнатады. Мұғаліммен және басқа оқушылармен әңгімелесу – оқушының қызмет белсенділігін қамтамасыз ететін және түсінігін дамытатын маңызды құрал.Мұғалімнің міндеті- оқушының білімін толықтыру, байыту, тенденциясымен емес, білімід тауып, дамыту арқылы тереңдетуге бағытталған көзқарас тұрғысынан оқушылармен диалогқа түсу леп санайды. (2007 ред; 43 — б). Сондықтан, оқушының білім діңгейін дамытуға әлеуметтік қолддау көрсетуде мұғалімнің рөлі ерекше. Олар:оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын білдіруіне мүмкндік береді; басқа адамдарда түрлі идеялардың болатындығын оқушылардың түсінулеріне көмектеседі; оқушылардың өз идеяларын дәлелдеуіне көмектеседі; мұғалімдерге оқушыларға білім беру барысында олардың оқушылары қандай деңгейде екендігін түсінуге көмектеседі. Көп жағдайда сыныптағы талқылау мұғалімнің басқаруымен тақырып төңірегінде оқушының дұрыстап және орнымен нені, қашан және қалай айту қажеттігі сипатында болады. Мұғалім сұхбатты бақылап, маңызды сұрақтар қойып, оқушылардың жауаптарын қайталап және мадақтап отыратын сыныптағы қалыпты әңгіме стилі оқушылардың ойлау деңгейлерін де, сөйлеу дағдыларын да дамытпайды.Пікір алмасу оқушылармен диалог құру арқылы іске асады,

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық құқықтар қорғалған.

дегенмен оны оқушылар бірлескен зерттеу барысында да анықтай алады Диалог арқылы сыни тұрғыдан ойлауды дамыту. Сыныптағы қарым-қатынасты зерттеуді көздеген еңбектер белгілі бір өзара әрекеттестік үлгілері – зерттеушілік әңгіме, дәйек пен диалогтің мұғалімдер мен оқушыларды мағына мен білімді игерудегі бірлескен іс-әрекетке тартылуымен қатар, жоғары деңгейдегі ойлау қабілеттері өрістеуіне және зияткерлік қырларының дамуына ықпалын тигізетіндігін көрсетті. Көзбен көру және ауызша ақпарат көздерімен тікелей қарым-қатынас жасау балаларға дәйектеу дағдыларын шыныңтыруға және жеке тәсілдермен білім алуға мүмкіндік береді және формальді түрде оқуды азайтады. Сапа мен әңгіменің мазмұны балалардың білім алуы үшін маңызды болып табылады. Талқылау мен диалог өзінің танымдық әлеуметімен ерекшеленеді. Диалог барысында баламалы мүмкіндіктер беріліп, дамуын ынталандыратын әдістерін қарастыру ұсынылады. Бұл-мұғалімдердің көпшілігінің түсінігі бойынша, диалогпен басы ауызекі немесе «интерактивті» білім берудің арасындағы айырмашылықты логикалық және ұтымды дәлел ретінде қолданылатын «диалектика» элементі. Мерсер сыныпта талқылаудағы дәлелдің үш түрін анықтады, олар: пікірталастық әңгіме, оқушылар бәсекеге қабілетті, басқа адамдардың көзқарасын қабылдауды қабылдамайды; кумулативтік әңгіме, мұнда оқушылар бір –бірінің үлесін сынамайды және сынарлылыққа негізделеді; зерттеушілік әңгіме, ұсыныстар жайында күмән туып, қарсы дау айтылып, негізделген дәлел мен сыни тұрғыдан ойлау арқылы жалғасады.(Мерсер, 2000). Диалогтік оқыту ұжымдық (мұғалім мен бала бірігіп тапсырманы орындайды) және өзара білім алмасуға жағдай туғызады (мұғалімдер мен балалар бір- бірін тыңдап, идеялармен бөлісіеді және балама көзқарастарды қарастырады) және қолдаушы (балалар қате жауап бергені үшін қорықпай, өз идеяларын еркін жеткізіп, бір-біріне өзара түсіністікке жетулеріне көмектеседі) болып табылады. Диалогтік педагогика- балалар мен мұғалімдердің жаңалық ашу мен білім алуда өзара қарым — қатынас орнатуы. Өз тәжірибемнен сабағымды алатын болсам, ұйымдастыру кезеңінде «Визиттік карточка» тренингін бастадым. Оқушылар нені қалайтындарын, нені армандайтындарын айтып,өздерінің ойларын ортаға салды. Содан соң, түрлі-түсті парақша тарату арқылы оқушыларды топқа бөлдім. Балаларды сабақтың бағалау критерийлерімен таныстырып, үй тапсырмасы тексерілді. Қызығушылықты ояту үшін «Маугли» мультфильмін тамашалаттым. Мультфильмді тамашалап болған соң, диалог құру арқылы сұрақтарға жауап алынды. Мысалы: «- Мультфильм не туралы? Мауглидеген к км? Оныңқандайпайдасы бар? Шынында да оқулықтыалып, оқыпбергенненгөріүнтаспадантыңдатқанжақсыәсеретедіекен. Мәтінділыңдапболарболмаста, оқушыларөздерініңойларынайтып, ортаға сала бастады. Бұлжерде де мәтінбойыншасұрақтарғажауапалынды. Сұрақтарәртүрліболды.. «Ойлан-жұптас-талқыла» бөліміндеәртопқамәтінбойыншасұрақтарберілді. Балаларпостергеөздерініңжауаптарынбейнелеп, қорғады. «Ой толғаныс» бөлімінде, әр топ баяндаушысы,. Сабақтаәртапсырмасайын, постер қорғалғанда да оқушыларғасұрақтарқойылыпотырды. Сабақтыңжүрубарысында, әр топ

жұмысжасапотырғанда, мен қасымакейбіроқушылардышақырыпалып, олоқушымен диалог құрып, кеңесберіпотырдым. Топқаілесеалмайотырғаннемесекерісіншебәрін де өзіжасағысыкеліпотырғаноқушылар да болды. Олоқушыларғажекетапсырмалароындатыпотырдым. Балалардыәртапсырмасайынмадақтап, қолшапалақтапформативтібағаладым. Оқушылар да бір-бірінбағалап, не себептісолбағанықойғандарытуралыайтып, дәлелдеді. Топтықжұмысбарысындаоқушыалдыменжекежұмысжасайды. Бұндаөзіменөзі диалог жасайды. Соданкейінжұппен, топтаталқылайды. Осы іс-әрекетбарысындаоқушыларөзойларынеркінайтады, қысылмайды. Әсіресеалдындасабақтардаүндемейотырғаноқушыларменжұмысістеугекөмеккөрсетіледі . Әрмұғалімніңалдындағысәулелімұраты – өзпәніненбілімберіпқанақоймай, әрбаланың “менін” ашу, сол “менді” шығармашылыққажеткізіп, баланыңөзінедегенсенімінтуғызу. Оқушыныңөзбетіншеоқыпүйренуоныңжекеталабынқанағаттандыруғажәнекөкейіндежүр генсұрақтарғажауапберугеүлкеныңпалетеді. Өзбетіменоқыпбілугеүйрету – баланыңқоршағанортаныңөзбетіншетаныпбілугедегентабиғиынтасынегізіндеқұрылғано қытудыңнегізгітәсілі. Өзбетіменоқыпбілугеүйретудіңнегізгімақсаты – оқушыныңадамзаттықмәдениеттіңқайсаласындаболсынөзбетіменшығармашылықжаңаіс-әрекеттәсілдерінигеругедайындығы мен қабілетінқалыптастыру. Ол – белгісіздііздеу, жаңабілімдііздеуүрдісі. Бұл – адамныңтанымдықәрекеттерініңбірі. Әрине, білімберудетиімдінәтижегежетуүшіноқытуәдістері мен құралдарыніріктеу, технологиянытаңдау, оқуүрдісінқұру – мұғалімқұзырындағыіс. Оқушыларменжұмысжасаудажеке дара, топтық, ұжымдықтоптарғабөлудіңпсихотерапиялықмүмкіндігініңзорекені де белгіліболыпотыр. Адамшаойлау, ізденімпаздық – табиғаттыңадамзатқабергентамашасыйы. Бұлқабілетбарлықадамбойынантабылатынысөзсіз, бірақбіреуге аз, біреугекөпдегендей. Н.Ә. Назарбаев Б.Ғ қызметкерлерінің ІІ съезінде: «Болашақтаеңбекетіп, өмірсүретіндер – бүгінгімектепоқушылары, мұғалімолардықалайтәрбиелесе, Қазақстансолдеңгейдеболады. Сондықтан да ұстаздарғажүктелетінміндетөтеауыр», – деген. Сондықтанқазіргізаманмұғаліміөзпәніненбілімдіғанаемес, тарихитанымы мол, педагогикалық-психологиялықсауатты, озықпедагогикалықтехнологиялардымеңгергенұстазболуықажет. Белгілі педагог К.Ушинский «Мұғалімөзініңбіліміңүздіксізкөтеріпотырғандағанамұғалім. Оқуды, ізденудітоқтатысыменмұғалімдігі де жойылады» дегеніндей, оқыту мен білімберудіңжаңашылдәдісінекөшкенмектептерүшініскермұғалімдерқажет, дегенойдам

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. 5. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Смвсл, 2006. – 48 с

.2. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектебі»

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық құқықтар қорғалған.

ДББҰ, 2013

3. «Биология және химия негіздері» журналы

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы**. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.